

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТУ ОСВІТИ З ХІМІЇ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

І.М. Курмакова, Т.С. Куратова, С.В. Грузнова

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

Європейська орієнтація України та входження у Європейській освітній і науковий простір стимулювали модернізацію освітньої діяльності вищих навчальних закладів.

Починаючи з 1998 р. зміни в освіті підпорядковані Болонському процесу, основними цілями якого є введення дворівневого навчання, запровадження кредитної системи, формування системи контролю якості освіти, розширення мобільності студентів і викладачів, забезпечення працевлаштування випускників та забезпечення привабливості європейської системи освіти [1].

Одночасно з втіленням в практику навчання студентів ідей європейської освіти відбувалося створення першого покоління державних Стандартів для вищих навчальних закладів, основними нормативними документами яких є освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) та освітньо-професійна програма (ОПП) підготовки фахівця.

З метою впровадження розробленого нами Стандарту освіти з хімії для педагогічних ВНЗ була запропонована модульно-рейтингова технологія освітньо-професійної підготовки вчителя хімії, в основу якої покладена ОКХ вчителя, яка побудована на модульному проектуванні змісту навчання та модульній організації пізнавальної діяльності студента. Вона ґрунтується на методичному і програмному забезпеченні аудиторної і самостійної роботи студентів, передбачає використання рейтингової методики оцінки знань і умінь, тестового комп'ютерного контролю на всіх етапах підготовки майбутнього фахівця.

Проведення структурної декомпозиції навчальних дисциплін дозволило нам визначити сукупність навчальних і змістових модулів як основи для розробки модульного варіанту навчальних програм, спрямованих на формування професійних умінь та навичок, зазначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця, створити експериментальні авторські модульні програми навчальних дисциплін. Встановлення логічної структури кожного навчального курсу (теми) і складу учбових елементів дозволило структурувати діяльність студента у ході навчання для перетворення її у професійну діяльність.

На основі концепції перетворення навчальної діяльності студента в професійну [2] ця технологія навчання була впроваджена в навчальний процес, що дозволяє за допомогою системи дидактичних форм, методів і засобів моделювати предметний зміст майбутньої професійної діяльності фахівця і перетворювати його з навчального в практично-професійний. В ході педагогічного експерименту визначені умови реалізації цього підходу. З метою наближення навчально-виховного процесу до майбутньої професійної діяльності застосовували активні методи навчання (дидактичні ігри, методи проектів, рольові ігри тощо). Запропоновані ситуаційні тестові завдання використовували як засіб моделювання майбутньої педагогічної діяльності та для діагностики якості підготовки майбутніх вчителів хімії.

Формування раціональних прийомів розумової діяльності, розвиток професійного мислення студентів ми здійснювали шляхом впровадження модульних навчальних програм, системи навчальних задач з застосуванням принципу сходження від абстрактного до конкретного. На основі проведеного експерименту встановлено, що студенти таким чином опановують найбільш загальні способи рішення навчальних задач і завдань, що забезпечує розвиток здатності до теоретичного способу розв'язання складних професійних задач майбутньої діяльності.

Визначені етапи формування професійно-методичних умінь, з'ясовано методи і засоби їх формування при вивченні фундаментальних і спеціальних курсів. Для забезпечення поетапного формування знань, професійних умінь та навичок у студентів розроблені комплекти навчальних карток, методичні рекомендації у вигляді навчальних багатоваріантних задач, тестових завдань різної форми для організації самостійної роботи студентів. Ці завдання

були використані на лабораторно-практичних заняттях для практичного опанування модельною професійною діяльністю.

Встановлено, що технологія модульно-рейтингової системи навчання дозволяє перетворити засвоєні у навчанні знання, вміння та навички в основу професійної діяльності майбутнього вчителя, забезпечує формування особистості фахівця, заохочує студентів до систематичного продуктивного навчання та підвищує роль їх самостійної пізнавальної діяльності.

На основі проведених досліджень розроблена система безперервної професійно-практичної підготовки, орієнтованої на ОКХ фахівця, що забезпечує мобільність діючого стандарту освіти, переорієнтацію його на майбутній розвиток освіти та інтеграцію його у європейський освітній процес.

Розробка дидактичних основ впровадження Державного стандарту з хімії на основі дослідження динаміки розвитку професійних вмінь та навичок у процесі навчання дозволяє діагностувати за допомогою ситуаційних тестових завдань рівень освітньо-професійної підготовки, вносити відповідні корективи у навчальні плани і навчальні програми, створювати варіативні програми та об'єктивно оцінювати якість вищої освіти, встановлювати умови забезпечення мобільності, упереджувальності, прогностичності розробленого стандарту з метою управління якістю освіти.

Але в контексті Болонського процесу виникає ряд проблем в організації навчального процесу Традиційно педагогічні ВНЗ готували фахівців за подвійними спеціальностями, що має особливе значення для підготовки вчителя сільської школи, якому доводиться викладати декілька навчальних предметів. Перехід на двоступеневу освіту (бакалавр, магістр), необхідність дотримання державних Стандартів призвели до заміни другої спеціальності спеціалізацією, фактично знищивши її. Поєднати вимоги Стандартів з двох спеціальностей в один навчальний план при скороченні тижневого навантаження студентів з нормативних 36 годин (на час розробки Стандартів) до 28 нереально. Тому ті педагогічні ВНЗ, які намагаються зберегти подвійні спеціальності і забезпечити якісну підготовку вчителів мають суттєві труднощі з складанням та узгодженням навчальних планів.

Нинішні студенти педагогічних ВНЗ фактично навчаються в системі трьох-ступеневої освіти (бакалавр, спеціаліст, магістр). Зберігання зазначених кваліфікаційних рівнів на даний час дозволяє маневрувати між вимогами Болонського процесу, Стандартів освіти та накопиченого багаторічного досвіду підготовки вчителів у ВНЗ. Для педагогічної вищої школи – це змога забезпечити випускнику одержання другої спеціальності. Перехід на двоступеневу освіту ставить серйозну проблему змісту та направленості навчального процесу в магістратурі.

Література

1. Болонський процес у фактах і документах /Упорядники Степко М.Ф., Болубаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. - Київ – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім.В. Гнатюка, 2003. – 52 с. (<http://www.tspu.edu.ua>).
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – М.. Высшая школа, 1991 – 203с.